

Intervju med Arnfinn Andersen

3. desember 2008

Du fikk tidlig lederstillinger innenfor helsefagutdanningen?

Jeg kom til Tromsø i 1977 fordi jeg hadde fått jobb som lærer på sykepleierskolen. Å få tak i lærere til å undervise der var den gangen en nærmest håpløs oppgave. Jeg var ganske nyutdannet sykepleier med halvannet års praksis da jeg ble hanket inn. Rektor, Birgit Evensen, hadde hørt rykter om at jeg var kommet til Sørreisa. Hun ringte dit og tilbød meg en lærerjobb som jeg takket ja til. Før jeg tiltrådte, ble jeg kjent med et nytt tilbud om utdanning av sykepleielærere som skulle ta til ved Universitetet i Tromsø. Jeg ble jeg så tent på dette tilbudet at jeg trakk meg fra jobben på sykepleierskolen for å starte som student på denne lærerutdanningen.

Høsten 1979 kom jeg som nyutdannet lærer til sykepleierutdanningen i Tromsø. Jeg ble etter kort tid undervisningsleder og rektors stedfortreder. I noen måneder hadde jeg stilling som vit. ass. (vitenskapelig assistent) på sykepleierlærerutdanningen i et prosjekt sammen med Tom Tiller og May Solveig Fagermoen. I 1984 begynte jeg som rektor på Norges Røde Kors sykepleierskole.

Den første januar 1986 ble helseprofesjonsutdanningene statlige. Så fra å være en institusjon eiet av Røde kors og drevet av Troms fylkeskommune, ble vi overtatt av staten og fikk navnet Sykepleierhøgskolen i Tromsø. Bjørn S. Hanssen var en aktiv høgskoledirektør med et våkent øye for helsefagutdanningene. Behovet for helsepersonell var den gangen dramatisk i Nord-Norge. Det ble derfor mye oppmerksomhet rundt helseutdanningene. Etter at staten overtok i 1986, ble kapasiteten i sykepleierutdanningen økt kraftig. Vi fikk jordmorutdanning, helsesøsterutdanning, videreutdanning i eldreomsorg og psykisk helsearbeid.

Helsesøsterutdanningen ble i utgangspunktet lagt til Universitetet i Tromsø. Men etter høgskolereformen og bestemmelsen om at helseprofesjonsutdanningene skulle være statlige, fant man ut at helsesøsterutdanningen skulle overføres fra Universitetet til den daværende Sykepleierhøgskolen. Dette krevde tøffe tak. Ole Mjøs, som var involvert

<http://doi.org/10.7557/15.4339>

© The author. This is an open access article distributed under the terms and conditions of the [Creative Commons Attribution 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) license.

i dette, så at om vi greide å få til denne overføringen, hadde vi gjort oss fortjent til Fredsprisen.

Veksten i helsefagtilbudet i Tromsø eksploderte nærmest fra slutten av 1980-tallet og framover. Vi hadde et nasjonalt forum som den gangen het rektorkollegiet for sykepleierskoler som møttes et par ganger i året. Her traff vi folk fra departementet og ble informert om arbeid med statsbudsjettet og om andre planer på nasjonalt plan. Ofte fikk Tromsø mye oppmerksomhet på slike møter. Som desidert yngstemann blant rektorene følte jeg meg noen ganger litt brydd over at Tromsø ble tildelt den ene utdanningen etter den andre. Det var tydelig at nå skulle det satses i Tromsø, der en skulle samle og bygge større fagmiljø.

Det hadde vel også sammenheng med godt lobbyarbeid fra Tromsø?

Det regionale høgskolestyret i Troms og høgskoledirektøren hadde en sentral rolle og jobbet godt politisk. Det var mye kontakt den gangen mot politiske miljø. Høgskolestyret hadde en viktig rolle. Foruten høgskoledirektøren hadde Øystein Aspaas, som var nestkommanderende i sekretariatet, en avgjørende finger med i spillet – ikke minst takket være sitt politiske nettverk.

Hvorfor kom Stalsberg-utvalget?

På slutten av 1980-tallet hadde vi en opprivende konflikt i Tromsø, utløst av profesjonskamp på sykehuset. Det var tøffe tak, og det var særlig fokus på sykepleieledernes rolle. Slik profesjonsstrid lå bak at det ble satt ned et eget utvalg, ledet av professor Helge Stalsberg for å planlegge et felles kurs for alle helsefagutdanningene. Det som startet i Tromsø med Stalsberg-utvalget, ble senere innarbeidet over hele landet. Daværende sosialminister, Tove Strand Gerhardsen, initierte dette kurset på et møte i Tromsø. Samlet bidro profesjonsstriden og felleskurset til å sette søkelyset på mulighetene for å samle flere helsefagutdanninger i Tromsø. Dette førte til vi fikk ergoterapeut- og fysioterapeututdanningen.

Tromsø helsefagskole etableres

Fra å være en sykepleieskole på mellom 150 og 180 studenter, gjennomgikk vi en formidabel vekst både i tilbud og studenttall. Det er ingen grunn til å legge skjul på at vi hadde betydelige voksesmerter. Det har vært laget mye statistikk over søkning, og alle viser at sykepleierutdanningen i Tromsø i alle år har vært en av de vanskeligste å komme inn på. Dette kan ha bidratt til at hele helsefagmiljøet i Tromsø har hatt fått et godt rykte.

Fra staten overtok i 1986 og fram til 1990 ble kjølen trukket for nyskapningen Tromsø helsefaghøgskole, som var resultat av en sammenslåing av alle helsefagutdanningene til en institusjon. Sommeren 1991 kunne Tromsø helsefaghøgskole sammen med Det medisinske fakultet ved UiT flytte inn i det nye MH-bygget, som da sto klart.

Det skjedde mye på få år?

Vi var knapt nok ferdige med å få i den nye helsefaghøgskolen på plass før statsråd Gudmund Hernes satte i gang prosessen for å samle landets mer enn 100 høgschooler i færre, ca. 25, større institusjoner. I Tromsø innebar det at Tromsø helsefaghøgskole, Tromsø lærerhøgskole, Tromsø maritime høgskole og Nordnorsk musikkonservatorium fra 1. august 1994 var slått sammen til Høgskolen i Tromsø. Men denne fusjonsprosessen var langt fra preget av samme faglige motivasjon som prosessen bak opprettelsen av Tromsø helsefaghøgskole var.

Dere ønsket også kontakt og samarbeid med medisinsk fakultet?

Vi ønsket å gå videre for å realisere det vi kalte et helseuniversitet. Vi hadde nemlig som en del av det Stalsberg-utvalgets arbeid besøkt helseuniversitetet i Linköping, hvor vi opplevde den faglige koblingen mellom medisin og de øvrige helsefagene, som ga seg utslag i en god del fellesundervisning for en rekke helsefag, også farmasi og psykologi. Dette var faktisk en slags forsmak på det som i dag er blitt det nye medisinske fakultetet på Universitetet i Tromsø.

Hva med din interesse for å få til en bedre dekning av sykepleiere ute i fylket?

Kimen til min interesse og engasjement for bedre rekruttering av helsepersonell til distriktene ble lagt på møtene i Det regionale høgskolestyret. Der kom vi tett på politikere, ikke minst fra distriktskommuner. Den unge Karlsøy-ordføreren, Jan Hugo Sørensen, var et godt eksempel. Han var leder av høgskolestyret og var flink til å peke på samfunnsbehov. Jeg tror at høgskolestyret, der institusjonslederne møtte fast som observatører, virket som et godt redskap for å vekke institusjonenes samfunnsansvar. Jeg mener også at Jon Skog betydde mye i denne sammenhengen. Han sa en gang at vi institusjonsledere skulle ha besøkt alle ordførere i Troms og fått dem til å se betydningen av å drive lærerutdanning og helseutdanning, og fått dem med oss på å ta felles tak. Jeg tok han på ordet og dro i 1989 på en sånn rundtur til tromskommunene med unntak av de som sognet naturlig til Høgskolen i Harstad.

Den desentraliserte sykepleierutdanningen startet opp i 1990. Selv om politikere har kommet og gått, har det blitt skapt et eierforhold ute i kommunene til den desentraliserte sykepleierutdanningen.

Du fulgte opp dialogen med kommunene på flere måter?

Da vi utredet desentralisert sykepleierutdanning, kunne vi dra nytte av at tilsvarende opplegg hadde vært gjennomført for lærerutdanning og vernepleierutdanning. Du (Eivind Bråstad Jensen) hadde skrevet en evalueringsrapport om desentralisert lærerutdanning ved Tromsø lærerskole, og Jan Meyer på Høgskolen i Harstad hadde gjort det samme for desentralisert vernepleierutdanning. Vi satte oss inn i dette stoffet og trakk ut det som vi mente kunne overføres til desentralisert sykepleierutdanning.

Siden halvparten av sykepleierutdanningen er praksis, ville vi legge mest mulig av den ut i kommunene. Dette skapte grunnlaget for at vi kunne tilsette lærere fast som kunne bo ute i distriktskommunene. Vi underskrev samarbeidsavtaler med Forsvarets studiesenter i Målselv, Studiesenteret på Finnsnes og Nord-Troms studiesenter. Våre fast tilsatte lærere ute i fylket fanger også opp utfordringer knyttet til utdanningen av helsepersonell utover det å drive vanlig sykepleierutdanning. På den måten har vi fått en forankring ute i fylket som ingen av de andre høgskoletilbudene har greid. Dette har hatt mye større betydning enn jeg trodde på forhånd.

Statsråd Lilletun ga klarsignal til den desentraliserte sykepleierutdanningen under et årsmøtet i Troms KrF på Senja?

Det var en kolossal sykepleiermangel. Man var avhengig av import av svenske sykepleiere til distriktskommunene. Selv om man utdannet mange i byene, var det ikke tilstrekkelig. Desentralisert sykepleierutdanning skulle være en utdanning for distriktene, rettet mot søkere som var etablert der. Sykepleierforbundet var til å begynne med skeptisk til å tukle med utdanningen, ikke minst opptaksordningen. Men etter mye godt fotarbeid ga de seg.

Statsråden, Jon Lilletun, kom altså selv til Gibostad på Senja på årsmøtet i Troms KrF for å bekjentgjøre beslutningen om å gå i gang med desentralisert sykepleierutdanning. Saka fikk stor offentlig oppmerksomhet med førstesideoppslag i lokalavisene.

Jeg registrerer med interesse at både ordførere og rådmenn fortsatt ringer til oss og søker råd. Senest i forrige uke ringte en rådmann som lurte på hvordan kommunen kunne være med og støtte dem som skulle begynne på et desentralisert studium.

Du tok initiativ til prosjektet som vi nå kaller for Tromskomp?

Den direkte foranledning var statistikker som viste at andelen av befolkningen med høyere utdanning er relativt lav i deler av Troms. Det ble mer og mer åpenbart for meg at desentraliserte studier kunne bli et mye sterkere virkemiddel for å øke utdanningsnivået i distriktene enn de var. Jeg har i den sammenheng vært mest opptatt av at slik utdanning tar opp i seg og avspeiler utfordringene i lokalsamfunnene som de desentraliserte studentene er rekruttert fra. Dette var litt av motivet for å dra i gang Tromskomp. Jeg håper at prosjektets slutt-rapport vil bli sett på som positive utfordringer ved det nye universitetet. Kanskje har vi vært i nærheten av å løse samfunnsoppgaver på en måte som Universitetet kan lære av.

Hva med profesjonsidentiteten?

Profesjonsidentiteten blant helsepersonell er særdeles sterk. Man er lojal, og praksisfelt og skole finner hverandre veldig fort i det å ta vare på sine utdanninger. Sykepleierne er nesten verdensberømte for sin iver etter å ta videre- og etterutdanning. Vi har tradisjon for at våre lærere tar aktivt del i praksisopplæringen og er ute i sykehjem eller i hjemmetjeneste sammen med studenter i den forbindelse. Ordningen med øvingslærer har gjort at du har fått et skille mellom øvingslærerne som tar ansvar for den som er ute, mens lærerne på Høgskolen tar ansvar for det som skjer inne.

Ordninga med øvingslærere i allmennlærerutdanninga bør kunne være av interesse i helsefagutdanningene. Vi kunne ha fått til mer med en slik ordning for helsefagutdanningene. Men da må øvingslærerne trekkes inn på skolen, og lærerne som er på skolen, må ut i praksis. Her er ordninga med kombinerte stillinger som vi kjenner fra medisin, der en kommunelege har 20% stilling som veileder knyttet til det medisinske fakultet et aktuelt og relevant eksempel. Poenget er å få i gang utviklingsarbeid i grunnskolen eller i sykehjemmet der vitenskapelig tilsatte inngår i nettverk sammen med praktikere og studenter.

Hva med tilbud til samiske studenter?

Vi kom hit opp midt under Altaaksjonen og ble politisk aktive rundt den. Vi registrerte at våre sykepleierstudenter stakk av fra undervisningen for å aksjonere i Alta. Noen mente vi skulle straffe dem. Det ble uansett en bra debatt rundt det å være samfunnsengasjert. I lys av Alta begynte mangelen på helsepersonell med samisk bakgrunn å oppta oss. Vi lyktes i å få egen finansiering av tilbud til en gruppe studenter med samisk språk- og kulturbakgrunn. Det hadde også sammenheng med at vi like

før hadde fått tak i en aktiv samepolitisk sykepleielærer, Ragnhild Nystad, som senere ble visepresident i Sametinget. Vi hadde et lite kull, kanskje 12-15 studenter med samisk språk- og kulturbakgrunn. Ragnhild Nystad fulgte dem gjennom alle tre studieår. Flere av disse har fått sentrale posisjoner etterpå. Ikke minst i arbeidet for å gi plass for samisk kultur i det nye universitetssykehuset. Lederen for undervisningssykehjemmet som er etablert med tanke på samisk kultur i Karasjok, Kristine Gaup Grønmo, gikk på dette kullet.

Dette ekstraopptaket var et initiativ som Det regionale høgskolestyret og departementet satte stor pris på, og som de bevilget ekstra midler til. På samme måte som da vi tok initiativet til desentralisert sykepleierutdanning, fikk vi faktisk tilført friske penger. Vi satte opp et budsjett, og fikk tildelt på øret den summen vi søkte om. Det politiske miljøet har satt pris på denne typen initiativ.

Hva med internasjonalt engasjement?

Siden vi var Røde kors-skole, arvet vi et internasjonalt engasjement særlig knyttet til solidaritetsarbeid. Jeg ble som nytilsatt rektor invitert til Norges Røde Kors sentralt i Oslo, sikkert fordi skolen i Tromsø, i motsetning til de andre Røde Kors-skolene, var eid av Røde Kors sentralt. De la nærmest penger på bordet hvis vi ønsket å engasjere oss i internasjonalt solidaritetsarbeid. Sånn tror jeg det hele startet, både vårt engasjement i Afrika og i Midtøsten. Flere av våre lærere hadde opphold på et halvt til ett år i Midtøsten og hjalp palestinerne i eksil og med å bygge opp en sykepleierutdanning i Kairo. Dette er røttene til et engasjement som er videreført helt fram til i dag. Det er fortsatt stort engasjement rundt internasjonal utveksling i vårt miljø. Budsjettet for 2009 viser at 80% av aktiviteten til Høgskolen i Tromsø på dette området skjer på avdeling for helsefag. Dette fortjener vårt miljø honnør for.

Vårt internasjonale engasjementet har også en solid forankring i Nordkalotten. Vi inngikk tidlig en avtale med Umeå og Boden/Luleå i Sverige. Det samme gjorde vi med Kemi, Kemijärvi og Rovaniemi i Nord-Finland. Nordkalottperspektivet ble også forankret i internasjonalt samarbeid. Utveksling av studenter begynte først og fremst på Nordkalotten. Videreutdanningen i relasjon- og nettverksarbeid, som var et nordisk samarbeidsprosjekt, initiert av professor Tom Andersen, hadde også et tydelig nordkalottperspektiv. Det har bidratt til å forsterke samarbeidet spesielt med Nord-Sverige, særlig Gällivarre og Boden.

Vi har hatt kontakter i mange konfliktområder, både på Balkan og i Sør-Amerika. Vi fikk i gang et tilbud om videreutdanning i relasjons- og nettverksarbeid for studentgrupper i Asunción i Paraguay, Buenos Aires

i Argentina og i São Paulo i Brasil. Et fantastisk tilbud der jeg hadde gleden av å dele ut vitnemål til studentene under avslutningen av studiet. Dette studiet burde ha vært løftet fram og gitt en helt annen kredit enn det har fått. Det er nemlig en utmerket måte å drive utdannings- og frigjøringsarbeid på. Det er et svært viktig samfunnsoppdrag som vi burde fått lov til å fortsette med, men som vi dessverre måtte stoppe av formelle grunner. Jeg regner likevel med at vi kommer tilbake. Må bare pønske ut en måte å skaffe oss tillatelse på. Slikt internasjonalt engasjement kan hjelpe oss til å se noen store linjer, og til å erkjenne at vårt samfunnsansvar ikke begrenser seg til å gjelde bare Tromsø eller Troms, men at det er internasjonalt.

Jeg har advart nå i fusjonsprosessen mot at vi i en sånn periode retter all vår oppmerksomhet innover mot vår egen lille verden. Vi må ikke lukke oss inne nå. Dette er også bakgrunnen for at jeg har engasjert meg i arbeidet med strategidokumentet for Uvett og i debatten rundt dette organet.

Du er opptatt av toppidrett?

Jeg tror at ikke nordnorsk ungdom nødvendigvis skal måtte reise fra landsdelen for å gjøre en idrettskarriere. Det blir for dumt at Lillehammer og Trondheim skal suge til seg alt av talenter. Derfor har jeg engasjert meg i å bygge opp Olympiatoppen Nord og et testsenter. Jeg tror vi kunne ha bygd enda flere kompetansemiljø. Jeg har hatt noen interessante samarbeidsopplegg med Høgskolen i Finnmark. Da merker jeg at vi med en gang at vi blir litt sånn vaktsomme mot hverandre.

Til slutt

Jeg ser på det som en stor utfordring å få fylkeskommunen, som har vært litt på sidelinja, med som aktiv samarbeidspartner igjen. Det har vært uro rundt fylkeskommunens rolle. Fylkeskommunen har og bør fortsatt ha en fundamental rolle som regional utviklingsaktør. Dette har jeg tenkt å bry meg litt med.

Så er jeg glad for at vi har fått inn i det nye strategidokumentet at vi skal utvikle høyere utdanning med vekt på fleksible og desentraliserte studier. På dette feltet skal vi bli landsledende. Det er å legge lista høyt, men det skal vi greie. Jeg har tenkt å engasjere meg for å utvikle fleksible, desentraliserte studietilbud av høy kvalitet i nært samarbeid med regionråd, studiesentra og de nordnorske fylkeskommunene. Da vil det være naturlig bygge på samhandling med UVETT.